

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет культурології та соціальних комунікацій

Кафедра цифрових комунікацій та інформаційних технологій

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Програма науково-педагогічної практики
для здобувачів 2 курсу третього (доктор філософії) рівня вищої освіти
зі спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»
ОНП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № від 30.12.2025 р.)

Рецензенти:

Соляник А.А., доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій,
проректор з наукової роботи Харківської державної академії культури

Коржик Н. А., кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент, декан факультету культурології та соціальних комунікацій
Харківської державної академії культури

Укладачі:

І. О. Давидова, доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
професор кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій
Харківської державної академії культури

О. Ю. Мар'їна, доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
завідувач кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій
Харківської державної академії культури

Н15 Науково-педагогічна практика: програма науково-педагогічної практики для здобувачів 2 курсу третього (доктор філософії) рівня вищої освіти зі спец. В 13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа», ОНП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа » / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т культурології та соц. комунікацій, Каф. цифрових комунікацій та інформ. технологій ; уклад.: І. О. Давидова, О. Ю. Мар'їна. Харків : ХДАК, 2025. 13 с.

Науково-педагогічна практика є важливою складовою підготовки висококваліфікованих докторів філософії та має за мету забезпечити: закріплення та вдосконалення теоретичних знань, сформованих здобувачами у процесі навчання; оволодіння сучасними формами викладання фахових дисциплін, методами планування, організації та проведення навчальних занять, основами організації навчального процесу у закладах вищої освіти; адаптацію до викладацької діяльності, розвинення умінь і навичок використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі, набуття досвіду науково-освітньої комунікації та підготовки навчально-методичних матеріалів.

УДК 01+02]-048.42:378.147.091.33-027.22](073)

1. Опис предмета науково-педагогічної практики

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3	Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Нормативна
	Спеціальність В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа	
Загальна кількість годин – 90	Освітньо-наукова програма (професійне спрямування): В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа	Рік підготовки:
		2-й
		Семестр
		4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 30 самостійної роботи студента – 60	Освітньо-кваліфікаційний рівень: доктор філософії	Лекції
		Семінарські
		Практичні
		30 год.
		Самостійна робота
		60 год.
		Вид контролю:
		залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
для денної форми навчання – 30/60

2. Завдання та організація навчальної компоненти

«Науково-педагогічна практика» – освітня компонента, яка в контексті сучасних вимог до інформаційного супроводу освітнього процесу посилює практичну професійну підготовку аспірантів спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа».

Мета навчальної практики – формування у здобувачів третього рівня вищої освіти професійних умінь і навичок, необхідних для здійснення освітньої, методичної та наукової діяльності у сфері викладання бібліотечної, інформаційної та архівної справи; розвиток педагогічної майстерності, уміння організовувати навчальний процес та здійснювати інформаційний супровід освітньої діяльності в закладі вищої освіти відповідно до вимог. Науково-педагогічна практика закріплює знання, які одержані здобувачами при вивченні загальних та науково-педагогічних компонент «Технології цифрового суспільства», «Організація та методика науково-дослідної роботи», «Інноваційні методи викладання у вищій школі», «Веб-технології в науково-дослідній діяльності», «Теорія та історія соціальних комунікацій», «Управління цифровими проектами», «Сучасні проблеми розвитку документно-інформаційної сфери» та ін.

Науково-педагогічна практика проводиться на другому курсі.

Термін та порядок проведення практики визначаються згідно із затвердженим навчальним планом та графіком навчального процесу, а її зміст викладено в даній програмі з деталізацією завдань. Тривалість практики – 30 годин у 4 семестрі.

3. Програмні компетентності, формування котрих забезпечує проходження практики, програмні результати навчання

У результаті проходження науково-педагогічної практики здобувачі мають набути відповідних компетентностей, передбачених освітньо-науковою програмою та спеціальністю.

Загальні компетентності	ЗК1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в інформаційній, бібліотечній та архівній справі на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності. ЗК2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК4. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК5. Здатність до формування системного наукового світогляду, професійної етики та етики застосування технологій інформаційного суспільства. ЗК6. Здатність застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях у науковій, педагогічній та управлінській діяльності. ЗК7. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК8. Здатність проведення та презентації результатів наукових досліджень на відповідному рівні з використанням інформаційних і комунікаційних технологій в інформаційній, бібліотечній та архівній справі. ЗК9. Здатність розробляти і управляти науковими проектами та/або складати пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності.
-------------------------	---

Спеціальні компетентності	СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, що створюють нові знання в інформаційній, бібліотечній та архівній справі та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані в профільних фахових наукових виданнях. СК2. Здатність застосувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень в інформаційній, бібліотечній та архівній справі. СК3. Здатність розвивати категорійно-поняттєвий та аналітично-дослідницький апарат, виявляти й обґрунтовувати нові закономірності в інформаційній, бібліотечній та архівній справі. СК4. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в інформаційній, бібліотечній та архівній справі та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, проявляти лідерство під час їх реалізації. СК5. Здатність проектувати, моделювати і розробляти нові засоби та технології із вдосконалення процесів створення, розповсюдження, аналітико-синтетичної обробки, акумуляції, зберігання й організації використання документованої інформації. СК6. Здатність застосовувати широкий спектр цифрових засобів, інструментів, ресурсів і технологій для провадження досліджень в інформаційній, бібліотечній та архівній справі. СК7. Здатність здійснювати науково-педагогічну та освітню інноваційну діяльність у закладах вищої освіти в інформаційній, бібліотечній та архівній справі СК8. Розуміння особливостей реалізації інноваційної політики в інформаційній галузі, здатність здійснення проектної діяльності, застосування ефективних засобів модернізації функціонування бібліотек архівів та інших інформаційних установ. СК9. Здатність розробляти програму та виконувати складні наукові дослідження з використанням широкого кола якісних і кількісних методів та високоспеціалізованого інструментарію прикладного аналізу. СК10. Здатність професійно виконувати організаційно-управлінські, науково-дослідницькі, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному ринках праці.
----------------------------------	--

Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	РН1. Створювати передові концептуальні та методологічні знання, планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження, реалізовувати інновації з інформаційної, бібліотечної та архівної справи і на межі галузей знань, а також формувати дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні сучасних світових досягнень з відповідного напрямку. РН2. Висувати і перевіряти гіпотези, необхідні для обґрунтування висновків докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень та моделювання, наявні статистичні дані, використовувати передові концептуальні та методологічні напрацювання для отримання нових знань та/або здійснення інновацій.
--------------------------------------	---

	РН3. Вільно презентувати й обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми інформаційної, бібліотечної та архівної справи державною й іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у фахових наукових виданнях. РН4. Розробляти та досліджувати моделі інформаційних та документних систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів в інформаційній, бібліотечній та архівній справі. РН5. Планувати і виконувати емпіричні та теоретичні дослідження з інформаційної, бібліотечної та архівної справи й дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів та методик. РН6. Розробляти і реалізовувати проєкти із вдосконалення процесів створення, розповсюдження, аналітико-синтетичної обробки, акумуляції, зберігання та організації використання документованої інформації. РН7. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, технології роботи з відкритими даними, бази даних та інформаційні системи. РН8. Розробляти та реалізовувати проєкти, включаючи власні дослідження, що дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику щодо розв'язання значущих проблем в інформаційній, бібліотечній та архівній справі з дотриманням норм академічної та професійної етики і врахуванням соціальних, економічних та правових аспектів. РН9. Розробляти і викладати в закладах вищої освіти дисципліни з інформаційної, бібліотечної та архівної справи
--	---

4. Права та обов'язки учасників під час науково-педагогічної практики

Обов'язки практиканта:

Під час проходження практики здобувач-практикант зобов'язаний:

- до початку практики одержати консультацію щодо оформлення документів;
- своєчасно прибути на базу практики або приєднатися через канали зв'язку (у випадку онлайн);
- вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- виконати завдання, передбачені програмою практики;
- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку роботи установи-бази практики;
- нести відповідальність за виконану роботу та її результати на рівні зі штатними працівниками;
- вести облік виконаної роботи в щоденнику (додаток 1) та своєчасно звітувати про підсумки проходження практики;
- по завершенні практики звітувати викладачу-керівнику та скласти залік;
- проходити практику за термінами, визначеними в наказі по академії.
- здобувачі вищої освіти-практиканти несуть повну відповідальність за виконання програми практики.

Обов'язки викладача-керівника практики:

- на початку практики проводить інформаційні збори, інструктує здобувачів вищої освіти з техніки безпеки, ознайомлює з порядком отримання документації (направлення, програми, щоденники, індивідуальні завдання тощо), перелік яких встановлюється у програмі практики здобувачів, з урахуванням специфіки підготовки за спеціальністю та освітньо-науковою програмою;
- надає консультації здобувачам вищої освіти щодо виконання індивідуальних завдань і робочої програми практики;
- періодично інформує відділ аспірантури, завідувача кафедри про проходження практики, вирішує з ними поточні питання;
- консультує з організаційних питань;
- контролює виконання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього трудового розпорядку, контролює ведення обліку відвідування здобувачами вищої освіти практики;
- здійснює підведення підсумків практики, дає оцінку роботі здобувача вищої освіти, складає звіт і надає його у відділ аспірантури;
- приймає диференційований залік з науково-педагогічної практики.

**5. Структура науково-педагогічної практики
(орієнтовний розподіл)**

№ з/п	Перелік розділів, тем	Разом годин	Практ.	Сам. роб.	Форми контр.
1	2	3	6	7	8
1.	Ознайомлення з освітньою програмою та робочими планами дисциплін	11	4	7	
2.	Відвідування та аналіз занять викладача-куратора	8	2	6	
3.	Підготовка навчально-методичних матеріалів	14	4	10	
4.	Розробка планів-конспектів лекцій	14	4	10	
5.	Розробка практичних і семінарських занять	11	4	7	
6.	Опанування інтерактивних і цифрових технологій викладання у вищій школі	14	4	10	
7.	Проведення навчальних занять (лекційних, семінарських, практичних)	11	6	5	
8.	Аналіз власної викладацької діяльності та підготовка звіту про проходження практики	7	2	5	звіт
	Разом:	90	30	60	

6. Самостійна робота

№ з/п	Тематика	Кількість годин
1.	Система методичного забезпечення навчального процесу	7
2.	Структурні елементи робочої програми освітнього компоненту	6
3.	Методичне забезпечення практичних, семінарських занять	10
4.	Структурні елементи інтерактивної лекції	10

5.	Методика проведення практичного заняття	7
6.	Технологія проведення ділової гри	10
7.	Опанування методики проведення семінарського заняття	5
8.	Рефлексивний підхід у професійному становленні викладача: методи самоаналізу та критерії оцінювання власної педагогічної діяльності	5
Разом:		60

7. Завдання науково-педагогічної практики

1. Ознайомлення з освітньою програмою та робочими планами дисциплін

1. Ознайомитися з освітньо-науковою програмою підготовки докторів філософії за спеціальністю В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»; робочими програмами навчальних дисциплін соціокомунікативного циклу; індивідуальним планом роботи викладача-куратора.

2. Проаналізувати структуру робочої програми освітньої компоненти (мета, результати навчання, змістові модулі, методи навчання, критерії оцінювання).

3. Оформити відповідні записи в щоденнику освітньо-наукової практики

2. Відвідування та аналіз занять викладача-куратора

1. Відвідати 2–3 навчальних занять викладача-куратора (лекційних, семінарських або практичних).

2. Провести педагогічний аналіз відвіданих занять за такими критеріями:

- відповідність теми та змісту заняття робочій програмі;
- структура заняття;
- застосовані методи та форми навчання;
- використання цифрових та інтерактивних технологій;
- характер взаємодії викладача зі здобувачами.

3. Узагальнити результати аналізу у письмовій формі.

3. Підготовка навчально-методичних матеріалів

1. Підготувати навчально-методичні матеріали з однієї дисципліни соціокомунікативного циклу:

- фрагмент робочої програми;
- методичні рекомендації для здобувачів або завдання для самостійної роботи.

4. Розробка планів-конспектів лекцій

1. Визначити тему лекції відповідно до логіки вивчення дисципліни.

2. Розробити план-конспект лекції, який має містити:

- тему, мету та завдання лекції;
- очікувані результати навчання;
- детальний план (вступ, основні питання, висновки);
- ключові поняття та терміни;
- міждисциплінарні зв'язки.

3. Обґрунтувати методи викладання та форми активізації пізнавальної діяльності здобувачів (проблемний виклад, дискусійні елементи, візуалізація).

5. Розробка практичних і семінарських занять

1. Проаналізувати зміст навчальної дисципліни та визначити тему практичного або семінарського заняття.

2. Сформулювати мету та очікувані результати навчання заняття відповідно до освітньо-наукової програми.

3. Розробити план практичного/семінарського заняття, який включає: організаційний етап; актуалізацію опорних знань; основну частину (обговорення, виконання завдань, аналіз кейсів); підбиття підсумків та рефлексію.

4. Підібрати та описати методи проведення заняття (дискусія, аналіз ситуацій, ділова гра, робота в малих групах).

6. Опанування інтерактивних і цифрових технологій викладання у вищій школі

1. Підібрати та обґрунтувати використання цифрових інструментів і ресурсів для проведення занять (LMS, онлайн-сервіси, мультимедійні платформи).

2. Розробити інтерактивний елемент заняття (онлайн-опитування, тест, візуалізацію навчального матеріалу).

3. Описати педагогічний потенціал обраних цифрових технологій у контексті бібліотечної, інформаційної та архівної справи.

7. Проведення навчальних занять (лекційних, семінарських, практичних)

1. Провести одне навчальне заняття (лекційне, семінарське або практичне) під керівництвом викладача-куратора.

2. Забезпечити дотримання академічної доброчесності, логічної структури та методичної обґрунтованості заняття.

3. Зібрати зворотний зв'язок (усний або письмовий) щодо якості проведеного заняття.

8. Аналіз власної викладацької діяльності та підготовка звіту про проходження практики

1. Провести самоаналіз власної викладацької діяльності за такими аспектами:

- досягнення запланованих результатів;
- ефективність використаних методів;
- труднощі та шляхи їх подолання.

2. Підготувати підсумковий звіт про проходження освітньо-наукової практики відповідно до вимог програми.

3. Оформити та подати щоденник практики.

4. Підготуватися до диференційованого заліку.

8. Підсумковий контроль засвоєння знань

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі диференційованого заліку.

9. Критерії оцінювання результатів проходження науково-педагогічної практики

Критерії оцінювання результатів:

<i>Високий рівень знання матеріалу курсу (90–100 балів, А, відмінно)</i>	чіткість, логічність, структурованість, акуратність, повнота представлених матеріалів, висока культура їх письмового оформлення та методичного обґрунтування.
<i>Достатньо високий рівень знання матеріалу курсу (74–89 балів, С, В, добре)</i>	розкриття основних методичних аспектів представлених матеріалів, незначне порушення логічних зв'язків, незначні неточності в аналізі матеріалів та труднощі в їх методичному обґрунтуванні.

Посередній рівень знання матеріалу курсу (60–73 балів, D, E, задовільно)	формальний характер представлених матеріалів, які відображають несформованість, відсутність методичного обґрунтування відповідних елементів бази знань, недбале ставлення до оформлення складових звіту, низький рівень володіння практичними знаннями та уміннями.
Незадовільний рівень з можливістю повторного складання (35–59 балів, FX, незадовільно)	формальний характер представлених матеріалів, оформлення матеріалів практичних завдань не відповідає вимогам; зміст не розкрито.
Незадовільний рівень з обов'язковим повторним вивченням дисципліни (0–34 бали, F, незадовільно)	відсутній звіт про виконання практичних завдань.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є:

- залік;
- презентації результатів виконаних аспірантами практичних завдань;
- проведення лекційних, практичних та семінарських занять.

На **науково-педагогічну** практику відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS, з них 30 годин аудиторних занять (практичних).

Оцінювання проходження навчальної практики здійснюється за 100-бальною рейтинговою шкалою. За сукупністю виконання усіх видів робіт, передбачених програмою практики, з обов'язковим врахуванням дотримання правил поведінки, безпеки, академічної доброчесності бали можуть бути розподілені наступним чином:

Шкала орієнтовного нарахування балів за основні форми діяльності здобувачів
Максимальна сума – 100 балів:

- підсумковий контроль – 20 балів;
- підготовка звіту про практичну роботу – 5 балів;
- проведення лекційного заняття – 10 балів;
- проведення практичного заняття – 6 балів;
- звіт про самостійну роботу – 3 бали.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

Методичне забезпечення: програма науково-педагогічної практики, нормативні документи, ілюстративні матеріали, електронні матеріали.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні джерела

1. Електронні науково-освітні системи у науковій та науково-педагогічній діяльності: глосарій / Упоряд. : Іванова С. М., Яцишин А. В., Кільченко А. В. та ін. Київ : ІТЗН НАПН України, 2018. 42 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/715006/>.
2. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/41503d50-fc9d-46a6-832a-51a05f7b04d2/content>
3. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556 // Відом. Верховної Ради України. 2014. №37/38. Ст. 2004.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність : закон України від 26 листоп. 2015 р. № 848 // Відом. Верховної Ради України. 2016. № 3. Ст. 25.
5. Про освіту : закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145 // Відом. Верховної Ради України. 2017. №38/39. Ст. 380.
6. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання : навч. посібник. Київ, 2004. 178 с.
7. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. Київ : Знання, 2011. 310 с.

Додаткові джерела

8. Баніт О. В. Інтерактивні методи навчання в корпоративній освіті ЗВО // Академічні студії. 2025. № 1. С. 3–10. URL: <http://178.20.159.56/index.php/pedagogy/article/view/695/631>
9. Левчук І. Сучасні методики навчання в закладах вищої освіти : робочий зошит-практикум. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 80 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/23277/1/smn_zosh.pdf
10. Маляров М., Христич В., Шевченко Р. Інноваційні технології, форми та методи здійснення освітньої діяльності в ЗВО : курс лекцій. Харків, 2024. 56 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/20677/1/%D0%86%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>
11. Основи викладання : конспект лекцій з навчальної дисципліни : навч. посіб. / КПП ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: І. О. Казак., 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2025. 201 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/73811>
12. Самойленко І., Попадич О., Попадич Б. Змішане навчання: інноваційний підхід до освітнього процесу в умовах цифрової трансформації // Наукові праці МАУП. Педагогічні науки. 2024. Вип. 1 (60). С. 57-61. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/pedagogy/article/view/3112>

13. Систематизація прийомів і методів підвищення ефективності викладання лекцій / Сергій Єрмаков та ін. // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського : зб. наук. пр. Кременчук, 2024. Вип. 2. С. 11–18. URL: https://visnikkrnu.kdu.edu.ua/statti/2024_2_11.pdf
14. Співачук В., Іконнікова М. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі ЗВО // Наукові інновації та передові технології. 2022. № 9(11). С. 220-232. URL: <https://elar.khmnpu.edu.ua/items/6d38fe05-e9d1-4f4c-97be-2ce7f9348734>
15. Стойка О. Я., Матейчук Д. Сучасні підходи до впровадження цифрових технологій в освітній процес ЗВО // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Дрогобич, 2022. Вип. 62, Т. 2. С. 297–301. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/171d31f2-5e5a-44a5-a831-9092135975ea>
16. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. Івано-Франківськ, 2022. 180 с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/3766/1/2022-%d0%9d%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%b0%d0%b9%d1%82.pdf>
17. Шляхтун П. Н. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін : навч. посібник. Київ, ВЦ «Академія», 2011. 224 с.
18. Шейко В. М., Богущкий Ю. П., Кушнарєнко Н. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства : навч. посібник / Харків. держ. акад. культури, Ін-т культурології, Нац. акад. мистецтв України. Харків : ХДАК, 2016. 329 с.

Електронні ресурси

1. Харківська державна академія культури : сайт. URL: <http://lib-hdak.in.ua>
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського : сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка : сайт. URL: <http://www.korolenko.kharkov.com>
4. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого : сайт. URL: <http://www.nplu.org>

Основні терміни та визначення

Академічна година – мінімальна облікова одиниця навчального часу, тривалість якої становить, як правило, 45 хвилин.

Аспірант (лат. aspirans (aspirantis) – той, що до чогось прагне), (ад'юнкт) – особа, яка має повну вищу освіту і освітньо-кваліфікаційний рівень магістра або спеціаліста, навчається в аспірантурі (ад'юнктурі) вищого навчального закладу або наукової установи для підготовки дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Базова вища освіта – освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра.

Бібліографічний опис (грец. Biblion – книга / grapho – пишу) – сукупність бібліографічних відомостей про документ, його складову чи групу документів, що наведені за певними правилами і достатні для загальної характеристики та ідентифікації видання.

Болонський процес – процес зближення і гармонізації систем освіти країн Європи з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти.

Відеолекція – лекція викладача, записана на відеоплівку, що дає можливість прослухати її в будь-який зручний час. Методом нелінійного монтажу може бути доповнена мультимедіа-додатками, що ілюструють виклад лекції.

Вправа – заняття для придбання або удосконалення будь-яких навичок.

Гра – різновид непродуктивної діяльності, головним мотивом якої є не результат, а сам процес.

Державний стандарт вищої освіти – державний документ, що визначає обсяг гуманітарних і соціально-політичних дисциплін, необхідних для підготовки фахівця з вищою освітою незалежно від профілю його спеціалізації.

Дидактика (грец. didaktikos – повчальний) – складова частина педагогіки, яка розкриває закономірності засвоєння знань, умінь і навичок та формування переконань, визначає обсяг і структуру змісту освіти, удосконалює методи та організаційні форми навчання, його виховний вплив на учнів.

Дискусія (лат. discussio, від discutio – розглядаю, досліджую) – інтерактивний метод навчання, який полягає в широкому публічному обговоренні спірного питання.

Електронний підручник – ретельно структурований навчальний матеріал у вигляді послідовності інтерактивних кадрів, призначений для роботи з індивідуальної освітньої траєкторії.

Заліковий кредит – одиниця виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів.

Засоби навчання – це все, що сприяє поліпшенню якості навчання. До них відносять: наочні засоби: таблиці, графіки, схеми, малюнки, зображення; технічні засоби (аудіо-і відеоапаратура, комп'ютер); друковані методичні посібники.

Засоби наочності – усі види спеціально створених з навчальною метою зображень предметів і явищ, що відтворюють їх у натуральному або умовно-схематичному вигляді.

Змістовий модуль (лат. modulus – міра) – розділ (частина) навчальної дисципліни, що містить набір логічно пов'язаних між собою тем навчальної дисципліни, теоретичних положень, висвітлених під час лекцій, передбачає отримання навичок на практичних (семінарських, лабораторних) заняттях, виконання тестових, самостійних та індивідуальних завдань студентами.

Інтерактивний підручник – дидактичний засіб на паперових носіях навчальної інформації, забезпечує учням можливість самостійного навчання в режимі моментального самоконтролю та своєчасної корекції якості поточних знань за допомогою мікропроцесорних контролюючих пристроїв.

Інтерактивні методи навчання (лат. Inter... – між і activus – діяльний, енергійний) – методи навчання, що передбачають активну співпрацю студентів у процесі розв'язання пізнавальних і практичних проблем.

Кафедра (грец. kathedra – сидіння) – базовий структурний підрозділ вищого навчального закладу (його філій, інститутів, факультетів), що проводить навчально-виховну і методичну діяльність з однієї або кількох споріднених спеціальностей, спеціалізацій чи навчальних дисциплін і здійснює наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність за певним напрямом.

Кваліфікаційна робота (лат. qualis – який, якої якості і facio, від facio – роблю) – науково-дослідна робота студента-випускника, захист якої є формою державної атестації отриманої ним кваліфікації.

Коментоване читання першоджерел – вид семінару, при якому за дорученням викладача один зі студентів читає вголос той чи інший твір, а потім пояснює, як він зрозумів прочитане.

Компетентність – можливість встановлення зв'язку між знанням і ситуацією, здатність знайти процедуру, яка підходить для вирішення проблеми. Компетенція включає знання і розуміння (теоретичне знання академічної області, здатність знати і розуміти); знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій); знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття і життя з іншими в соціальному контексті).

Комп'ютерна тестуюча система – засіб електронного спостереження за результатом засвоєння матеріалу з боку студента. Може бути як окремою програмою, яка не допускає модифікації, так і універсальною програмною оболонкою, наповнення якої покладається на викладача.

Консультація (лат. consultatio – звертання за порадою) – форма занять, що припускає вторинний спільний розбір викладачем і студентом навчального матеріалу, який або слабо засвоєний студентами, або не засвоєний зовсім; це надання викладачем порад студентам з питань навчальної та наукової роботи.

Контрольна робота – виконане студентом письмове завдання з питань, передбачених навчальною програмою дисципліни.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу – модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів).

Курс лекцій – тексти лекцій одного або декількох авторів з окремих тем чи дисципліни в цілому, розглядаються як доповнення до підручника і розвивають його засвоєння за рахунок нових оригінальних матеріалів і показують студентам методологічні аспекти навчального матеріалу.

Курсова робота – науково-дослідна робота студента, виконана з визначеної навчальним планом дисципліни на певному курсі.

Лекція (лат. lectio – читання) – навчальне заняття, яке полягає в усному викладі лектором теми, що вивчається; це систематизований виклад матеріалу за трьома-чотирма виділеними ключовими питаннями, які розкривають суть теми.

Лекція вступна – перша лекція з навчальної дисципліни на денній формі навчання; виклад матеріалу, що відкриває лекційний курс із предмету і містить теоретичне та прикладне значення предмета, його зв'язок з іншими предметами, роль у розумінні (баченні) світу, у підготовці фахівця.

Лекція заключна – виклад матеріалу, який узагальнює раніше вивчене на більш високій теоретичній основі, що розглядає перспективи розвитку певної галузі науки.

Лекція інформаційна – виклад матеріалу з використанням пояснювально-ілюстративного методу.

Лекція настановча – виклад матеріалу, що знайомить учнів із структурою навчального матеріалу, основними положеннями курсу, що містить програмний матеріал, самостійне вивчення якого представляє для студентів труднощі (використовується, як правило, в очно-заочному та заочному навчанні).

Лекція оглядова – лекція, в якій зміст теми навчальної дисципліни розкривається в узагальненому вигляді. Це виклад матеріалу, що містить коротку, значною мірою узагальнену інформацію про певні однорідні (близькі за змістом) програмні питання. Ці лекції частіше використовуються на завершальних етапах навчання (наприклад, перед державними іспитами), а також в заочній і очно-заочній формах навчання.

Лекція поточна – систематичний виклад навчального матеріалу предмета.

Лекція проблемна – виклад матеріалу через проблемність питань, завдань або ситуацій.

Лекція-візуалізація – виклад матеріалу, забезпечене засобами ТСО або аудіо-відеотехніки з коротким коментуванням демонстрованих візуальних матеріалів.

Лекція-консультація – виклад матеріалу за типом «запитання-відповіді» або «запитання-відповіді-дискусія».

Лекція-конференція – науково-практичне заняття із заслуховуванням доповідей та виступів студентів за заздалегідь поставленої проблеми в рамках навчальної програми. У висновку викладач підводить підсумки, доповнює і уточнює інформацію, формулює основні висновки.

Логічні засади методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін – вимоги, які ставить до методики викладання логіка як наука про закони, форми та правила людського мислення.

Метод – 1) спосіб пізнання, дослідження явищ природи і суспільного життя; 2) прийом практичного або теоретичного пізнання дійсності; 3) певним способом упорядкована діяльність.

Метод «мозкової атаки (штурму)» – інтерактивний метод навчання, який полягає у розв'язанні конкретної проблеми через вільне висловлювання учасниками ідей та пропозицій щодо розв'язку. Направлений на стимулювання творчої активності та згуртування групи

Метод навчання – спосіб діяльності викладача і студентів, за допомогою якого досягається оволодіння знаннями, уміннями і навичками, формується світогляд студентів, розвиваються їхні здібності. Це система послідовних взаємопов'язаних дій викладача та учнів, що забезпечують засвоєння змісту освіти. Він характеризується трьома цілями: 1) цілями навчання; 2) способами навчання; 3) характером взаємодії суб'єктів навчання (викладача і учнів).

Методика (грец. methodike, від methodos – спосіб пізнання) – складова педагогіки, яка вивчає і визначає правила і методи викладання навчального предмета. 1) сукупність методів (приймів) доцільного проведення будь-якої роботи, 2) конкретизація методу, доведення його до інструкції, алгоритму.

Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін – наука про цілі, зміст, методи, засоби і форми викладання соціально-гуманітарних дисциплін.

Методологічний семінар – навчання викладачів, де обговорюється значний обсяг теоретичної інформації в поєднанні з практичними вправами у відповідності з програмою семінару, і відбувається обмін досвідом і технологіями між його учасниками.

Методологія – 1) вчення про науковий метод пізнання; 2) вчення про логічної організації будь-якої діяльності.

Моделювання – відтворення характеристик деякого об'єкта на іншому об'єкті, спеціально створеному для його вивчення (моделі).

Модульне навчання (мета) – створення найбільш сприятливих умов розвитку особистості шляхом забезпечення гнучкості змісту навчання, пристосування дидактичної системи до індивідуальних потреб особистості та рівнем її базової підготовки за допомогою організації навчально-пізнавальної діяльності за індивідуальною навчальною програмою.

Модульний контроль (лат. modulus – міра) – перевірка й оцінювання знань студентів з окремого змістового модуля, що виявляється як сума балів за модуль.

Мультимедійний курс – інтерактивний текстовий (гіпертекстову) матеріал, доповнений відео-і аудіоматеріалами та представлений в електронному вигляді. Рекомендується включати в комплект даного курсу відео-та аудіокасети, а також друковані матеріали.

Навчальна програма дисципліни – методичний документ, що визначає зміст, структуру, тематику, послідовність викладення матеріалу навчальної дисципліни.

Навчальний план – навчальний документ, що визначає графік навчального процесу, перелік, послідовність і час вивчення навчальних дисциплін, форми навчальних занять та терміни їх проведення, а також форми проведення підсумкового контролю.

Навчальний процес – система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньому або кваліфікаційному рівні відповідно до державних стандартів освіти.

Навчальний семестр (лат. semestris – піврічний, від sex – шість і mensis – місяць) – складова навчального часу студента, що становить половину навчального року і закінчується підсумковим семестровим контролем.

Навчання – основний шлях отримання освіти, процес оволодіння знаннями, вміннями і навичками під керівництвом викладача. Це цілеспрямований, систематизований і

організований процес формування і розвитку у соціальних суб'єктів якостей, необхідних для виконання будь-яких функцій. Діяльність учня по оволодінню соціальним досвідом і розвитку якостей, необхідних для успішного виконання соціальних функцій і вирішення життєвих завдань.

Наочність – те, що в навчальному процесі сприймається за допомогою зору.

Освіта – процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок.

Очна форма навчання – така форма навчання, де навчання здійснюється, як правило, з відривом від виробництва і основним акцентом на аудиторні заняття в умовах безпосереднього контакту учнів з викладачами і між собою.

Підсумковий контроль – перевірка й оцінювання засвоєння студентом знань, умінь і навичок, що здійснюється наприкінці навчальних семестрів або на завершальному етапі навчання.

Поточний контроль – перевірка й оцінювання засвоєння студентом знань, умінь і навичок, що здійснюється протягом навчальних семестрів.

Пояснювально-ілюстративний метод викладання – метод викладання навчальної дисципліни, за якого студентам повідомляють знання у готовому вигляді, яку вони засвоюють і, за необхідності, відтворюються.

Практикум – навчальне видання, що містить практичні завдання і вправи, що сприяють засвоєнню пройденого.

Проблемний метод викладання – метод викладання навчальної дисципліни, який полягає у постановці і розв'язанні викладачем за участі студентів пізнавальних проблем.

Рейтингова система – метод оцінки успішності студента в навчальному семестрі, що враховує сукупність всіх поточних показників його роботи. Підсумкова оцінка успішності студента за семестр з кожної дисципліни виводиться на основі підсумовування рейтингових балів, отриманих кожним студентом у всіх контрольних під час семестру, а також під час залікової та екзаменаційної сесії.

Реферат (нім. referat, від лат. refero – доповідаю, повідомляю) – стислий виклад змісту однієї або кількох наукових праць. Це письмова робота на певну тему, підготовлена відповідно до вимог, що пред'являються до написання наукової праці, на підставі вивчення твори класиків науки, документів, спеціальних досліджень, статистичних даних, статей та інших сучасних публікацій.

Робоча навчальна програма дисципліни – методичний документ, що містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.

Самостійна робота студентів – навчальна діяльність студентів у вільний від обов'язкових аудиторних занять час.

Семінар (лат. seminarium – розсадник) – навчальне заняття, яке полягає в розгорнутому обговоренні студентами під керівництвом викладача теми, що вивчається. Це форма організації навчального процесу, спрямована на колективне обговорення теоретичних і методичних питань курсу, головною метою якої є обговорення найбільш складних питань курсу, їх методичне та методологічне опрацювання.

Семінар у вигляді прес-конференції – форма занять, що складається із серії студентських доповідей по кожному пункту плану семінару, після виступу доповідачу ставлять запитання. При цьому мається на увазі, що для формулювання питання студенти-слухачі повинні мати певні знання з теми, попередньо вивчити відповідну літературу.

Семінар у вигляді теоретичної конференції – форма проведення занять, на якій обговорюються доповіді та реферати, проводиться нерідко не з однією групою, а з декількома або навіть з цілим потоком. Тема конференції береться не обов'язково із загального плану семінарів. Частіше вона ставиться як така після вивчення великої теми або після вивчення всього курсу даної дисципліни.

Семінар-диспут – форма занять, що проводиться в групі або на курсі, з дискусійних питань, які порушує в науковій літературі. При цьому одному доповідачеві доручається; викласти одну з існуючих точок зору, а іншому – іншу.

Семінар-колоквіум (співбесіда зі студентами) – форма занять, що проводиться з метою з'ясування глибини знань студентів за додатковими темами, які не передбачені програмою, але викликають інтерес тієї чи іншої частини студентів; або мова йде про додаткових заняттях з якихось складних темах курсу, які залишилися не цілком засвоєними групою; або проведена з метою з'ясування знань студентів, які з тих чи інших причин не виступали на кількох останніх семінарах або пропустили їх. В останньому випадку колоквіум виглядає як своєрідний залік по пройдених тем.

Сесія – період навчання у вузі, коли акцент зміщується з процесу трансляції знань на контроль за їх засвоєнням.

Система кредитів (в літературі прийнято називати кредити заліковими одиницями) – системне визначення всіх основних аспектів організації навчального процесу на основі використання залікової одиниці (кредиту) як заход трудомісткості навчальної роботи, що виражає сукупність всіх складових, пов'язаних з організацією навчального процесу.

Служба тьюторів (tutor – наставник, вихователь) – залучення викладачів (крім їх лекційної діяльності) і студентів-старшокурсників (у залік їх педагогічної практики) в якості консультантів та організаторів навчального процесу студентів.

Тези доповіді (виступу) (грец. thesis – положення, твердження) – опубліковані до початку наукової конференції матеріали попереднього характеру, де викладено основні положення наукової доповіді (виступу).

Тест (від англ. Test – завдання, проба) – метод дослідження особистості, побудований на її оцінці за результатами стандартизованого завдання, випробування, проби з наперед визначеною надійністю і валідністю.

Хрестоматія (грец. chrestomatheia, від chrestos – корисний і manthano – навчаюсь) – навчальне видання літературно-художніх, історичних, наукових, мистецьких чи інших творів або їх частин, які є об'єктом вивчення певної навчальної дисципліни відповідно до офіційно затвердженої навчальної програми.

Навчальне видання

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Програма науково-педагогічної практики
для здобувачів 2 курсу третього (доктор філософії) рівня вищої освіти
зі спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»
ОНП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Укладачі:

Давидова Ірина Олександрівна
доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
професор кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій,
Харківська державна академія культури

Мар'їна Олена Юріївна
доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
завідувач кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій,
Харківська державна академія культури

Друкується в авторській редакції

Адреса видавця:
ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057)731-13-85. e-mail: nmr-academy@xdak.ukr.education